

Autonomja Śląska

**Ustawa konstytucyjna Sejmu Ustawodawczego
w Warszawie z dnia 15 lipca 1920 r. zawiera-
jąca statut organiczny Województwa Śląskiego**

z objaśnieniami

advokat Wolny

Nakładem K. Miarki, sp. z ogr. por. w Mikołowie G.-Ś

EX*LIBRIS

WOJEWÓDZKIEJ
I MIEJSKIEJ
BIBLIOTEKI
PUBLICZNEJ
IM. EMANUELA SMÓŁKI
W OPOLU

Autonomia Śląska

**Ustawa konstytucyjna Sejmu Ustawodawczego
w Warszawie z dnia 15 lipca 1920 r. zawiera-
jąca statut organiczny Województwa Śląskiego**

wydał z objaśnieniami

adwokat Wolny

Nakładem K. Miarki, sp. z ogr. por. w Mikołowie G.-Ś.

323/438
(09)

2405 S

323(438)(09)

ZBIORY ŚLĄSKIE

Atc V Nr $\frac{114}{7}$ / 69 / S

Słowo wstępne.

Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił dnia 15 lipca r. 1920 ustawę konstytucyjną, zawierającą statut organiczny przyszłego Województwa Śląskiego. Województwo Śląskie ma obejmować te ziemie Górnego Śląska, które Polska na mocy plebiscytu otrzyma, i te ziemie, które jej przyznano z Śląska Cieszyńskiego. Wymieniona ustawa jest konstytucyjną, ponieważ jest częścią konstytucji polskiej. Ustawa ta zawiera autonomję czyli samorząd dla Śląska, daje Śląskowi własny sejm, który będzie dla Województwa Śląskiego uchwalał prawa, i wylicza te dziedziny ustawodawstwa, w których tylko Sejm Śląski będzie dla Śląska mógł prawa uchwalać. O ile się Śląsk sam będzie rządził, o tyle będzie niezależnym od Warszawy, będzie autonomicznym.

Do tego statutu organicznego napisałem komentarz czyli objaśnienia, z których wynika, jak przepisy statutu organicznego rozumieć należy. Przepisy prawne są oddane innym drukiem, a objaśnienia do każdego przepisu drukiem także innym. Komentarz ten jest pisany dla ludności, by jej ułatwić zrozumienie statutu organicznego.

Bytom, w sierpniu 1920.

Autor.

Ustawa Konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r. zawierająca statut ograniczony Województwa Śląskiego.

I. Przepisy ogólne.

Art. 1.

Województwo Śląskie będzie obejmowało wszystkie ziemie śląskie przyznane Polsce, czy to ze Śląska Cieszyńskiego, czy też na mocy art. 88 Traktatu Wersalskiego z Niemcami z 28 czerwca 1919 r. (Dz. Ustaw z 26 kwietnia 1920 roku, Nr. 35 poz. 200).

Województwo Śląskie będzie nieodłączalną częścią składową Rzeczypospolitej Polskiej i będzie posiadało prawa samorządne stosownie do przepisów niniejszego statutu organicznego.

Ziemie austriackiego i pruskiego Śląska plebiscytowego przyznane Polsce, będą tworzyły jedną jednostkę administracyjną, której statut organiczny nadał nazwę „Województwo Śląskie”. Województwo będzie miało autonomję, to znaczy, będzie miało ciało prawodawcze, Sejm Śląski, który stosownie do przepisów statutu organicznego będzie mógł uchwalać prawa. W zakresie właściwości Sejmu Śląskiego Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie nie będzie mógł uchwalać praw dla Śląska. Województwo Ślą-

skie nie będzie państwem samodzielnem, złączonem z Polską luźnie, lecz częścią Polski, z tem jednak zastrzeżeniem, że Polska praw przyznanych Śląskowi nie będzie mogła ścieścić bez zgody Sejmu Śląskiego (art. 44).

Art. 2.

Dotychczasowe prawa i rozporządzenia, obowiązujące w dniu wejścia w życie niniejszego statutu w granicach Śląska, pozostaną w mocy nadal, o ile nie zostaną zniesione zgodnie z przepisami tego statutu.

Wszelkie przypisy prawne, wydane przez rząd niemiecki lub pruski lub przez właściwe (kompetentne) władze niemieckie lub pruskie, przez rząd austriacki dla Śląska Cieszyńskiego i przez komisje rządzące i plebiscytowe tak na Górnym jak na Cieszyńskim Śląsku, będą dalej obowiązywały, o ile ich nie zmienia niniejszy statut lub nie zostaną później zniesione lub zmienione.

Na czas plebiscytu obowiązuje dla Górnego Śląska § 3 aneksu do art. 88 Traktatu Wersalskiego: „Zmiany ustaw oraz istniejących podatków będą prawomocne tylko za zgodą komisji”. Uchwalone przez parlament niemiecki i sejm pruski nowe prawa nie obowiązują na Śląsku, nim się na to nie zgodzi Komisja Rządząca i Plebiscytowa w Opolu. O ile aż do końca jej władzy nie uzna praw wydanych po podpisaniu traktatu pokojowego, prawa te na ziemiach przyznanych Polsce nie będą obowiązywały, ponieważ nie będą miały mocy obowiązującej w dniu wejścia w życie statutu organicznego, co nastąpi z dniem objęcia władzy przez Polskę (art. 45).

Art. 3.

Wszyscy mieszkańcy Województwa Śląskiego posiadający prawo obywatelstwa¹⁾ Rzeczypospolitej Polskiej są równouprawnieni²⁾, a wszelkie prawa wyjątkowe³⁾ zostaną zniesione z chwilą wejścia w życie niniejszego statutu⁴⁾.

1) Na mocy art. 91 traktatu pokojowego z Niemcami nabędą wszyscy mieszkańcy Górnego Śląska bez różnicy, gdzie się urodzili, obywatelstwo polskie z samego prawa, o ile tutaj zamieszkali przed 2 stycznia 1908 r. Inne osoby mogą zasadniczo nabyć obywatelstwo polskie tylko za zgodą właściwej władzy polskiej. Mieszkańcy, którzy nabywają z samego prawa obywatelstwo polskie, mogą w przeciągu dwu lat od przydzielenia Polsce ziemi plebiscytowej optować za Niemcami, to znaczy oświadczyć przed właściwą władzą, że się zrzekają obywatelstwa polskiego i że zostają obywatelami rzeszy niemieckiej. Osoby te mogą w ciągu roku od dnia optowania wyprowadzić się z Polski i zabrać majątek ruchomy, nie opłacając żadnych opłat wywozowych. Majątek nieruchomy zatrzymują nadal. Polska osób tych w przeciągu roku po optowaniu nie może wydalić jako obcokrajowców. Osoby narodowości polskiej, a obywatelstwa niemieckiego, mogą również w ciągu dwu lat optować za Polską i osobom tym musi przyznać rzesza niemiecka te same przywileje, co Polska optantom na rzecz Niemiec. Zmiana obywatelstwa męża powoduje zmianę obywatelstwa żony i dzieci niżej lat 18, a osoby mające ponad 18 lat mogą optować same.

Osoby, które się urodziły na ziemiach przyznanych Polsce, a którym nie służy obywatelstwo

innego państwa, nabywają obywatelstwo polskie z samego prawa. Nie stanowi w tym wypadku różnicy ani obecne miejsce zamieszkania ani narodowość ani państwowa przynależność rodziców. Dziecko rodziców, którzy posiadają obywatelstwo niemieckie i zawsze mieli miejsce stałego zamieszkania w Niemczech lub Ameryce, jest obywatelem Polski, o ile dziecko to urodziło się na ziemi przyznanej Polsce i nie posiadało obywatelstwa żadnego państwa (art. 2 ustawy o obywatelstwie z dnia 20 stycznia 1920 r. i artykuł 6 traktatu z dnia 28 czerwca r. 1919). Osobom tym prawo optowania nie przysługuje.

Osoby zaś obywatelstwa niemieckiego, austriackiego, węgierskiego i rosyjskiego, które się urodziły na ziemi przyznanej Polsce, nabywają obywatelstwo polskie z samego prawa, o ile ich rodzice mieli na ziemi polskiej stałe miejsce zamieszkania wówczas, gdy się dziecko urodziło.

Takiej osobie wolno w przeciągu dwu lat po nabyciu obywatelstwa polskiego optować na rzecz tego państwa, którego była obywatelem (art. 4 międzynarodowego traktatu z dnia 28 czerwca 1919 roku).

Na mocy art. 278 traktatu pokojowego winna rzesza niemiecka osoby te zwolnić z obowiązków obywatelstwa niemieckiego. Dopóki to nie nastąpi, rzesza niemiecka może uważać te osoby również za obywateli niemieckich.

Ponadto każdy Polak może przyjąć obywatelstwo polskie na mocy art. 3 ustawy o obywatelstwie, który rozproszonym po świecie Polakom i ich potomkom pozwala przybyć do kraju i przyjąć obywatelstwo polskie bez względu na to, gdzie się urodzili.

Zony posiadają zawsze obywatelstwo męża.

2) Równouprawnienie mają zagwarantowane wszyscy obywatele i obywatelki Rzeczypospolitej

Polskiej, którzy nabędą obywatelstwo, jak wyżej wspomniano. Prawa z równouprawnienia wynikające określa najlepiej art. 7 traktatu międzynarodowego z dnia 28 V k. 19: „Wszyscy obywatele polscy są równi wobec prawa. Cieszyć się będą temi samemi prawami cywilnemi i politycznemi bez różnicy narodowości, mowy lub wyznania (sans distinction de race, de langue ou de religion).

Różnica w religii, wierze, lub wyznaniu (la différence de religion, de croyance ou de confession) nie będzie dla obywatela polskiego stanowila przeszkody w używaniu pełni praw cywilnych lub politycznych, mianowicie w dostępie do urzędów publicznych, w żadnej działalności lub nabywaniu zaszczytów lub w wykonywaniu jakiegobądź zawodu albo procederu.

Nie wolno wydać żadnego rozporządzenia, któreby ograniczało obywatelom polskim wolność używania jakiegokolwiek mowy w sprawach prywatnych, w handlu, w sprawach wyznaniowych i prasowych lub w jakiegokolwiek publikacji albo w zebraniach publicznych.

Nie ograniczając prawa rządu polskiego do zaprowadzenia języka urzędowego, powinni obywatele polscy innego języka niż polskiego mieć rozsądno ułatwienie w używaniu ich mowy, ustnie i piśmiennie wobec sądów“.

Na mocy wolności językowej w handlu każdy może prowadzić książki handlowe w tym języku, którego chce używać i rząd nie ma prawa żądać, by kupiec dla władz książki handlowe, listy, weksle itd. kazał tłumaczyć. Taksamo wolno wydawać gazety w każdym języku i mówić w każdym języku na zebraniach i wiecach.

3) Zniesienie praw wyjątkowych jest koniecznością dla przeprowadzenia równouprawnienia. Jest to koniecznem, by praw tych nie sto-

sowano wobec obywateli narodowości niemieckiej, jak to czyniły rządy niemiecki i pruski wobec Polaków.

4) Prawa wyjątkowe tracą moc obowiązującą z dniem objęcia przez Polskę ziem jej przyznaczonych (art. 45).

II. Kompetencje ustawodawstwa i samorządu śląskiego.

Art. 4.

Dla ustawodawstwa Sejmu Śląskiego są zastrzeżone sprawy następujące:

W następujących sprawach prawa wydawać może tylko Sejm Śląski. W sprawach tych nie wolno obowiązujących dla Śląska ustaw uchwalać Sejmowi Polskiemu, ani też w sprawach tych nie może rozporządzać rząd warszawski.

1) Ustawodawstwo o używaniu języka polskiego i niemieckiego w służbie zewnętrznej wszelkich cywilnych władz i urzędów na obszarze Śląska.

Sejm Śląski stanowić będzie o używaniu języka polskiego i niemieckiego na Śląsku. Nie wolno więc przepisów takich wydać ani władzom państwowym ani wojewodzie lub Radzie Wojewódzkiej. Nim się sejm pierwszy zbierze, może na mocy art. 29 Tymczasowa Rada Wojewódzka wydać tymczasowe przepisy, ostateczne przepisy jednak wyda Sejm Śląski. Sejm Śląski na mocy traktatu międzynarodowego z dnia 28 czerwca 1919 roku winien uwzględnić art. 7 tegoż traktatu, który, w tłumaczeniu podany jest w uwagach do art. 3 niniejszego statutu. Sejm

Śląski będzie się mógł wzorować na przepisach językowych w Poznańskim i na Pomorzu, o których mówi adwokat dr. Kollenscher (*Die polnische Staatsangehörigkeit*. Berlin 1920. str. 48), że dotąd wydane przez Polskę przepisy nadawają Niemcom więcej praw, aniżeli tego wymaga wymieniony traktat. Sejm Śląski może jednak wydać tylko przepisy dla władz i urzędów cywilnych. O używaniu języka niemieckiego wobec władz wojskowych i przez władze wojskowe stanowią Sejm Polski i rząd polski.

2) Ustawodawstwo o ustroju śląskich władz administracyjnych i o samorządzie powiatowym i gminnym, tudzież podział administracyjny Śląska.

Sejm Śląski mocen będzie uznać dotychczasowy podział Śląska na powiaty, ale taksamo będzie mógł powiaty podzielić i potworzyć inne powiaty.

Gminy zatrzymują dotychczasowe prawa, ale Sejm Śląski może gminom nadać inny ustrój, inne prawa, i może władzę amtowych znieść (art. 4 lit. 4) i oddać sołtysom albo może wogóle zaprowadzić w miejsce amtowych inne władze. Sejm Śląski będzie też mógł i musiał poznosić okręgi dworskie (*Gutsbczirke*), i to już ze względu na reformę rolną. Ponieważ do Sejmu Śląskiego będą należały tylko osoby zamieszkałe na Śląsku i przez mieszkańców Śląska wybrane, należy się spodziewać, że Sejm się pod tym względem będzie kierował względami na potrzeby ludności śląskiej.

Taksamo może Sejm Śląski prawa starostów (*landratów*) ścieścić lub rozszerzyć.

Sejm Śląski ustanowi, w jaki sposób będzie się wybierało sołtysów, starostów, radnych gminnych i sejmiki powiatowe. Sejm Śląski też

nchwali ustrój urzędu wojewódzkiego, to znaczy, że określi prawa wojewody i rady wojewódzkiej. Nie wolno jednak ścieśniać tych praw, które statut organiczny władzom tym już nadał (uwagi do art. 26 i 27). Dalej winien Sejm Śląski utworzyć te urzędy, które statut organiczny przewiduje, a więc Skarb Śląski (art. 5), Izbę obrachunkową (art. 14) i pewne sądy administracyjne (art. 39).

Streścić można lit. 2 tak: Sejm Śląski będzie stanowił o prawach gmin, o prawach powiatów i prawach wojewody i Rady Wojewodzkiej.

3) Ustawodawstwo sanitarne w zakresie higieny publicznej i samorządowych urządzeń sanitarnych z wyjątkiem przepisów o zwalczaniu chorób zaraźliwych i zaraz zwierzęcych.

Polskie prawo o zwalczaniu chorób zaraźliwych i zaraz zwierzęcych będzie obowiązywało także na Śląsku. Dotąd w Polsce obowiązuje ustawa z dnia 25 lipca 1919 r. (Dziennik Ustaw 1919 poz. 402). Pozatem przepisy dotyczące zdrowia wydaje Sejm Śląski. Sejm Śląski określi więc prawa lekarzy powiatowych, o ile im prawo nie nadaje wymieniona ustawa z 25 VII 19 r. Sejm Śląski stanowi o zakładach leczniczych, o szkole akuszerki, o domach obłąkanych itd.

4) Ustawodawstwo o organizacji sił policyjnych i żandarmerji.

Dotychczasowa policja i żandarmerja niemiecka nie cieszyła się zaufaniem ludności polskiej. Sejm Śląski może policję i żandarmerję taką zaprowadzić, jak to będzie uważał za potrzebne. Sejm Śląski wyda przepisy, jak się urzędnicy policji i żandarmerji powinni zachować.

wywać wobec ludności, wyda przepisy, czego się każdy urzędnik powinien nauczyć, jak będzie uzbrojony i umundurowany, jakie będzie pobierał pobory, jakie policjant i żandarm będzie miał prawa. Polska zaprowadza policję na system angielski. Śląsk może system ten przejąć, ale może i inny system wybrać.

5) Ustawodawstwo o policji budowlanej, ogniowej, drogowej i o utrzymywaniu dróg lądowych.

Przepisy, jak i gdzie wolno budować, jak się każdy powinien zabezpieczyć na wypadek pożaru i przepisy o straży ogniowej, przepisy policyjne o drogach Sejm Śląski może zmienić wedle upodobania.

Taksamo może Sejm Śląski zmienić dotychczasowe przepisy o utrzymywaniu szos i dróg i zastąpić je innymi przepisami.

6) Ustawodawstwo w zakresie szkolnictwa ogólnokształcącego oraz zawodowego wszelkich typów i stopni.

Wszelkie prawa dotyczące szkół oddano Sejmowi Śląskiemu. On więc uchwalić może, od którego roku dziecko winno uczęszczać do szkoły, jakie mają być szkoły uzupełniające (Fortbildungsschule), gdzie ma być gimnazjum lub seminarjum. Sejm Śląski może utworzyć własny uniwersytet śląski, akademię handlową, politechnikę, akademię górniczą itd. Wyższe zakłady naukowe koniecznie trzeba na Śląsku utworzyć, by dzieciom biedniejszych mieszkańców ułatwić studia. Sejm Śląski też będzie stanowić, jakie wykształcenie w przyszłości otrzyma nauczyciel, jak się będzie uczyło w szkołach, i jakie mogą być szkoły prywatne.

Ze językiem wykładowym w szkołach będzie język polski, jest rzeczą jasną. Ale dla dzieci niemieckich trzeba będzie także utrzymywać szkoły niemieckie.

Art. 8 traktatu międzynarodowego z dnia 28 czerwca 1919 r. obowiązuje i Sejm Śląski. Art. ten opiewa, że obywatele polscy, którzy należą do jakiej narodowej, wyznaniowej lub językowej mniejszości, cieszyć się powinni równem wymiarem praw i temi samemi prawnymi i rzeczywistemi gwarancjami co i inni polscy obywatele. Przysługuje im mianowicie prawo na swój koszt utworzyć instytucje dobroczynne, instytucje religijne i socjalne, szkoły i zakłady wychowawcze, temi instytucjami kierować i je dozorować, i mają też prawo w tych instytucjach dowolnie używać swej mowy i wykonywać obowiązki swego wyznania.

Niemcy, protestanci i żydzi mogą więc, o ile im nie wystarczy to, co im państwo da, założyć własne lazarety, budować własne kościoły, mieć własne cmentarze, mieć własne szkoły wszelkich typów i stopni. Muszą atoli sami te instytucje finansować.

Pozatem przepisuje art. 9 wym. traktatu, że rząd powinien się starać, by tam, gdzie mniejszości narodowe mieszkają w większej liczbie, były także szkoły z językiem wykładowym tych mniejszości, i że przy podziale środków publicznych na cele wychowawcze, religijne lub dobroczynne trzeba odpowiednio uwzględnić i te mniejszości.

7) Ustawodawstwo w sprawach wyznaniowych z wykluczeniem spraw kościelnych, wchodzących w zakres polityki zagranicznej (konkordat).

Z ustawodawstwa w sprawach wyznaniowych zatrzymała Polska te tylko sprawy, któ-

rych ze względu na prawo narodów nie można oddać do kompetencji Śląska. Wszelkie traktaty międzynarodowe, które dojdą do skutku pomiędzy Polską i papieżem (konkordaty) lub innym państwem, może tylko Polska zawierać, ponieważ to jest przyjęte przez prawo narodów, a za wykonanie takich traktatów odpowiada rząd polski, cała Polska, ale nigdy tylko część Polski. Wszelkie ustawodawstwo państwowo-kościelne jest przekazane Sejmowi Śląskiemu. Sejm ten będzie stanowił w przyszłości o prawach gmin kościelnych, o prawach zakonów, o święceniu niedzieli i świąt tak katolickich jak protestanckich, o stosunku kościoła do szkoły, o udzielaniu religii w szkołach, o prawach towarzystw wyznaniowych, o prawach księży, o budowie kościołów i cmentarzy, o zarządzaniu majątkiem kościelnym, o prawach parafian itd.

Sejm Śląski będzie właściwą władzą do uregulowania praw i obowiązków patronatu i do zarządzania zniesienia patronatów. Wszelkie zmiany tutaj nastąpić będą mogły tylko za zgodą kościoła, który jest stroną interesowaną. Zniesienie patronatów często będzie musiało nastąpić, by umożliwić szybsze przeprowadzenie reformy rolnej. Trudno parcelować majątki wielkie, które są obciążone patronatem, ponieważ patronat ma szereg obowiązków względem kościoła, a te obowiązki musieliby nabywcy parcel gruntu patronackiego przejąć, co się ani ze względu na kościół ani na nabywców nie zaleca. Musi się więc wyszukać sposoby, by odszkodować kościół i by ludność mogła nabywać grunt bez ciężarów.

Zydom zastrzega art. 11 międzynarodowego traktatu z dnia 28 VI 19 prawo, że w soboty nie potrzebują stawać przed sądem, i że na sobotę nie wolno ustanawiać wyborów, w których żydzi brać mogą udział. Do pełnienia służby, wojsko-

wej, obrony kraju i utrzymania porządku publicznego atoli żydzi i w sobotę są zobowiązani.

8) Ustawodawstwo o zaopatrzeniu ubogich i o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa.

Wszelkie ustawodawstwo dotyczące troski o biednych przekazano Sejmowi Śląskiemu. On więc wydać może nowe albo zmienić dotychczasowe prawa, może uregulować obowiązki gmin wobec biednych i niezdolnych do pracy, może wybudować schroniska dla takich biednych. Sejm Śląski może wydać lub zmienić prawa o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa, może uchwalić, w jaki sposób takich ludzi można zmusić do pracy, jakiej podlegają karze i kiedy i na jaki czas ich można umieścić w domu pracy, gdzie będą musieli ciężkie wykonywać prace. Taksamo może Sejm Śląski zarządzić, że takich ludzi sąd może przekazać do rot, które pod dozorem policji będą musiały naprawiać i budować drogi w okolicach, gdzie jest trudno o robotnika albo gdzie jest praca ciężka.

9) Ustawodawstwo we wszystkich sprawach, których przedmiotem jest ustawowa organizacja zawodowa rolnicza, organizacja kredytu rolniczego, komasacja gruntów, wytwórczość rolnicza lub leśna oraz uprawianie i używanie przeznaczonych na nie obszarów, jako to: leśnictwo, polowanie, rybołówstwo, chów bydła, ochrona pól (policja polowa) i zarządzenia celem tępienia szkodników rolnych i leśnych.

Zawodową organizacją rolniczą nazywamy, grzeszenie się obywateli ziemskich lub matorolnych lub też robotników rolnych w celu obrony swych interesów albo celem kształcenia się.

Ustawową jest taka organizacja, o ile dla niej wydano prawo, dające jej możność występowania wobec władz jako prawem powołanej zastępczyni praw danej warstwy ludności. Na Górnym Śląsku mają obywatele izbę rolniczą (Landwirtschaftskammer). Sejm Śląski tę instytucję może zatrzymać, ale może zmienić jej ustrój, a taksamo może zaprowadzić podobną instytucję dla malorolnych.

Taksamo może Sejm Śląski organizować kredyt rolniczy. Obywatele ziemscy mają ziemstwa (Landschaft), które im ułatwia kredyt pod dozorem rządu. Taką instytucję może Sejm Śląski stworzyć również dla chłopów, a jej kasę zasilać z funduszy wojewódzkich w myśl lit. 15 art. 4.

Taksamo może Sejm Śląski wydać przepisy lub zmienić dotychczasowe o komasacji gruntów. Gospodarze często mają grunta podzielone na mniejsze kawałki w różnych częściach gminy. Zagospodarowanie jest w tych wypadkach często połączone z trudnościami, a często trzeba utrzymywać niepotrzebnie drogi i miedze, które nie przynoszą korzyści. Na żądanie gmin albo gospodarzy, można podzielić grunta we wsi w inny sposób i przydzielić gospodarzowi każdemu jeden cały szmat ziemi. O ileby ktoś miał ponieść szkodę, musi otrzymać wynagrodzenie w pieniądzu. Prawo, które postępowanie takie reguluje, wydać może Sejm Śląski. Może naturalnie i dotychczasowe prawo zatrzymać albo zmienić.

Sejm Śląski może uchwalić prawa i fundusze na podniesienie wytwórczości rolniczej i leśnej. Jest to ze względu na wielką liczbę robotników na Śląsku rzeczą ważną. Sejm Śląski może upoważnić urzędy lub jakieś towarzystwa do sprowadzenia nasion za pośrednictwem władz,

może osobie lub instytucji powierzyć wypróbowanie nasion, może utrzymywać stadniny, może wydać przepisy o rybolóstwie i przyczynić się do podniesienia rybolóstwa. Może prawo o polowaniu uregulować wedle własnego uznania.

10) Ustawodawstwo o melioracjach rolnych.

Melioracją nazywamy ulepszenia, które regulują nawodnienie ziemi w celu polepszenia wydajności ziemi. Ulepszenia takie n. p. drenowanie mogą zaprowadzić gminy, tworząc spółki, na mocy praw i pod kontrolą a zwykle i pomocą władz. Ustawodawstwo, dotyczące melioracji oddano do właściwości Sejmu Śląskiego.

11) Ustawodawstwo wodne łącznie z ustawodawstwem o budownictwie wodnem z wyjątkiem ustawodawstwa o sztucznych drogach tudzież regulacji rzek żeglownych i granicznych.

O budowie i utrzymywaniu kanałów, o rzekach splawnych i rzekach granicznych decyduje państwo. Kanały i rzeki splawne mają służyć interesom całego państwa, a za rzeki graniczne odpowiada wobec sąsiedniego państwa Polska. Dlatego o tyle przechodzi prawodawstwo na Polskę. Ustawy dotyczące jezior, stawów, rzek mniejszych itd. będzie wydawał Sejm Śląski. Do jego kompetencji też będzie należało prawodawstwo dotyczące młynów wodnych.

12) Ustawodawstwo o zaopatrzeniu ludności śląskiej w energię elektryczną dla celów prywatnych i publicznych.

Sejm Śląski stanowić ma, w jaki sposób wyzyskać zakłady elektryczne dla potrzeb ludności, gmin, powiatów i województwa, by ułatwić za-

prowadzenie światła elektrycznego, prądu elektrycznego dla maszyn i dla urządzeń rolniczych. Jednym słowem: o wyzyskaniu energii elektrycznej wytwarzanej na Śląsku stanowi Sejm Śląski. On zmienia i wydaje wszelkie prawa dotyczące energii elektrycznej.

13) Ustawodawstwo o kolejach drugo- i trzeciorzędnych (lokalnych) oraz o komunikacji elektrycznej i motorowej.

Wszelkie prawa o budowie tych kolei, ich utrzymywaniu i używaniu, o kolejkach elektrycznych lub motorowych, o połączeniu miejscowości jakąkolwiek komunikacją elektryczną lub motorową, wydaje Sejm Śląski. O głównych kolejach decyduje art. 11.

14) Ustawy przeciwko lichwie¹⁾, tudzież ustawodawstwo, zmierzające do ukrócenia spekulacji²⁾ na każdym polu (spekulacji nieruchomościami, skup towarów, kwestja mieszkaniowa itd.)

1. Lichwa jest wyzyskiem ludzi opartym na nieświadomości, trudnem położeniu, lekkomyślności, niedoświadczeniu życiowem itd. wyzyskanego. Lichwiarzem jest, kto w czasie, gdy brak pewnych towarów, towary takie sprzedaje z zarobkiem zbyt wysokim, albo kto wyzyska biedę innego, by na nim zarobić nieuczciwie. Sejm Śląski może prawa obowiązujące przeciwko lichwie zmienić, obostrzyć, może nawet zaprowadzić karę śmierci na lichwiarzy.

2. Spekulacją nazywamy zakup lub sprzedaż, każde wystaranie się o rzeczy ludności potrzebne, w nadziei, że się podniesie albo że się uda sztucznie podnieść cenę tych rzeczy, by w ten sposób zarabiać. Spekulacji wytępić nie można,

ale ją trzeba zwalczać tam, gdzie szkodzi ogółowi. Można uniemożliwić skupowanie gruntów, by grunt jak najprędzej z zyskiem sprzedać, można uniemożliwić nieusprawiedliwione podwyższanie komornego, można przeszkodzić, by ktoś skupił ten lub ów towar i potem sprzedawał po cenach wygórowanych. Nie każdy jednak, kto podnosi cenę, jest lichwiarzem, bo może mieć na to słuszne powody. Zwalczać wolno tylko nieuczciwość. Spekulacja jest często także lichwą.

Zwalczanie lichwy i spekulacji może nastąpić w różny sposób. Można ustanowić ceny maksymalne, można zaprowadzić gospodarkę przymusową pod kontrolą władz, można kontraktem lichwiarskim odmówić ważności prawnej, można przedmioty lichwy i spekulacji skonfiskować i można lichwiarzy i spekulantów karać. Ale rząd też może zakupić towarów, jakie ukrywa kilka jednostek, za granicą i rzucić nawet z stratą na rynek po cynach niskich i zrujnować w ten sposób materialnie lichwiarzy i spekulantów. Te sposoby walki można także połączyć. We wszystkich tych sprawach ma rozstrzygać dla Śląska Sejm Śląski. On też musi wyposażyć w potrzebną władzę urzędy, by mogły skutecznie lichwę zwalczać.

15) Ustawodawstwo w sprawie zakładów użyteczności publicznej względnie w sprawie robót publicznych, dokonanych na koszt Skarbu Śląskiego, tudzież w sprawie dotowanych z Skarbu Śląskiego spółek akcyjnych lub kooperatyw.

Śląsk może na mocy uchwały Sejmu Śląskiego w sposób przez ten sejm uznany utrzymywać i budować zakłady, które mają służyć celom publicznym, bądź to zakłady dobroczynności,

bądź też inne zakłady, które dla dobra ogółu są potrzebne. O sposobie zarządzania tymi zakładami stanowi Śląsk.

Roboty publiczne wolno Śląskowi dokonywać na koszt Skarbu Śląskiego. Są to roboty wyznaczone dla zmniejszenia bezrobocia albo dla wykonania prac, z których korzystać może cała ludność albo które są dla dobra ludności potrzebne lub korzystne. Nie koniecznym jest, by Skarb Śląski koszta tych robót ponosił, ale musi roboty te finansować, musi koszta wyłożyć. Można zarządzić komunikację, która się zaleca i która się będzie opłacała w przyszłości, albo można wybudować kosztem Skarbu Śląskiego domy na uniwersytety ludowe, które coprawda nie będą przynosiły zysków w pieniądzu, ale się będą przyczyniały do kształcenia ludu.

Województwo Śląskie może się posługiwać do zaopatrzenia ludności w towary, nasiona, sztuczne nawozy itd. lub też do polepszenia uprawy roli albo do zaprowadzenia jakiej gałęzi przemysłu towarzystwem akcyjnym lub spółką. Województwu wolno za uchwałą Sejmu Śląskiego takiemu towarzystwu albo takiej spółce udzielić dogodnej pożyczki albo też na czas jakiś przejąć udział w stratach. Prywatny kapitał nie zawsze jest zbyt silnym lub odważnym i potrzebną mu jest pomoc rządu, a rząd tej pomocy udziela, gdy czynność dotowanego towarzystwa służy dobru ludności. W tych wypadkach ostateczną rozstrzygnięcie o udzieleniu pomocy, jej formie, udziale w zarządzie towarzystwa lub spółki i dozorowaniu jej przysługuje Sejmowi Śląskiemu. Naturalnie może Polska w takich wypadkach także udzielić pomocy, ale wtedy decyduje Sejm Polski, a o ile pomocy udziela i Polska i Województwo, musi stanąć równobrzmiącą uchwałą tak Polskiego jak Śląskiego Sejmu.

16) Ustalenie dorocznego budżetu śląskiego i zatwierdzenia zamknięć rachunkowych, zaciąganie pożyczek wojewódzkich, zbywanie, zamiana i obciążanie nieruchomości majątku wojewódzkiego i przejęcie gwarancji przez Skarb Śląski.

Sprzedaż publiczna rent i innych obligacji wojewódzkich śląskich może być dokonywana poza granicami Śląska tylko za zezwoleniem Ministerstwa Skarbu.

O wydatkach Śląska stanowi Sejm Śląski. On ustala co rok, jakie Śląsk będzie miał dochody i rozchody, co będzie trzeba pokryć podatkami i opłatami. Jemu też przysługuje prawo kontroli, czy nie wydano pieniędzy, które przez Sejm nie były uchwalone. On też zatwierdza zamknięcie rachunków. Nie zawsze można pokryć wydatki z dochodów zwyczajnych, gdy trzeba budować wielkie zakłady albo gdy z innych przyczyn są wydatki nadzwyczajne. Wtedy wolno Sejmowi uchwalić zaciągnięcie pożyczki, którą można pomалу spłacać. Można zaciągnąć pożyczkę zwyczajną albo przez wydanie obligacji lub rent, papierów na pewną sumę za wyznaczonym procentem a płatną w czasie przez Sejm określonym. Renty te i obligacje wolno jednak sprzedawać tylko na Śląsku, a za pozwoleniem Ministra Skarbu w całej Polsce. Sejm ten może własność wojewódzką sprzedać, darować, zamieniać i obciążać i może przejąć gwarancję. I to są prawa tylko Sejmu, nie zaś wojewody lub innego urzędu lub innej władzy.

17) Nakładanie podatków i opłat publicznych śląskich stosownie do przepisów ustawy przewidzianej w art. 5.

Art. 5.

Zakres spraw Sejmu Śląskiego w dziedzinie skarbowości, a zwłaszcza stosunek systemu podatkowego śląskiego do systemu podatkowego państwowego i wzajemny stosunek administracji skarbowej państwowej i śląskiej będą ustalone w równobrzmiących ustawach: państwowej i śląskiej. Projekt tych ustaw będzie ułożony przez Radę Ministrów w porozumieniu z Radą Wojewódzką.

Do tego czasu obowiązują na terenie Województwa Śląskiego:

1) ustawy o podatkach i opłatach, które obowiązywały na Śląsku dnia 1 stycznia 1919 roku.

2) ustawy o podatkach i opłatach, wprowadzonych później przez rządy niemiecki, pruski lub czeski i komisje międzysojusznicze o tyle, o ile ich ważność będzie utrzymana ustawą Sejmu Śląskiego,

3) ustawy o dodatkach do podatków bezpośrednich, uchwalone na potrzeby województwa przez Sejm Śląski, które bez zgody Ministra Skarbu nie będą mogły przekraczać 100%,

4) obowiązywać będą wreszcie i te podatki i opłaty, które zostały jednolicie uregulowane przez ustawy państwowe na całym terenie Rzeczypospolitej, a których moc rozciąga się także na terytorjum Województwa Śląskiego. W wypadku tym podatki i opłaty wchodzi w miejsce analogicznych podatków i opłat poprzednio obowiązujących.

Sejm Śląski mocen będzie ujednoczyć podatki dotąd pobierane na ziemiach śląskich i utrzymać te

systemy, które w czasie objęcia władzy przez Polskę na tych ziemiach obowiązywały, o ile nie będzie się to sprzeciwiało powyższemu punktowi 4.

Dochód z podatków i opłat pobieranych na Śląsku wpływać będzie do Skarbu Śląskiego, który też prowadzi administrację podatkową.

Z tych dochodów oddaje Skarb Śląski na potrzeby ogólnopństwowe część odpowiadającą liczbie mieszkańców i sile podatkowej Śląska, a obliczoną w sposób podany w dodatku.

Kwotę należną ustala corocznie Rada Ministrów na podstawie wniosków Rady Wojewódzkiej i publikuje swą decyzję wraz z szczególnem uzasadnieniem.

Dodatek do art. 5.

Należy obliczać corocznie:

- a — 1) ludność cywilną Województwa Śląskiego,
- b — 2) ludność cywilną Rzeczypospolitej Polskiej wraz z Województwem Śląskiem,
- c — 3) dochód ogólny skarbu śląskiego z podatków i opłat pobieranych z Śląska atoli bez dochodu z dodatków do podatków (punkt 3, art. 5),
- d — 4) dochód ogólny skarbu Rzeczypospolitej i Skarbu Śląskiego z podatków i opłat wszelkiego rodzaju (bez dodatków do podatków),
- 5) Skarb Śląski zatrzymuje na własne potrzeby część równającą się: $\frac{c}{2} \cdot \frac{d}{2} \cdot \frac{a}{b}$

6) Skarb Śląski oddaje na potrzeby ogólnopństwowe część równającą się:

$$\frac{c}{2} - \frac{d}{2} \cdot \frac{a}{b}$$

Sprawa podatków przynosi Śląskowi tę korzyść, że Województwo pobiera wszelkie podatki i opłaty, które dotąd pobierano na rzecz Niemiec i Prus względnie na Śląsku Cieszyńskim na rzecz Austrii lub Czecho-Słowacji lub Polski. Te podatki ściąga Skarb Śląski. Taksamo wpływać będą do Skarbu Śląskiego te podatki, które będą obowiązywały w całej Polsce. Z podatków, jednak i opłat, które pobierano przed przejęciem rządów przez Polskę wolno pobierać podatki tylko:

- a) te które pobierano dnia 1 stycznia 1919 r.,
- b) później przez rząd niemiecki lub pruski albo na Śląsku Cieszyńskim przez Czecho-Słowację wprowadzone podatki, taksamo podatki wprowadzone przez komisje międzysojusznicze, o ile to uchwali Sejm Śląski. Rzesza niemiecka uchwaliła nowe podatki po podpisaniu traktatu pokojowego, które są bardzo wysokie i które się równają częściowej konfiskacie majątków. Te podatki za „wprowadzone” można uważać tylko, o ile je Koalicyjna Komisja Rządząca i Plebiscytowa potwierdziła. Potwierdzenie takie nie nastąpiło, a o ile nie nastąpi, podatki te nie mogą uchodzić za „wprowadzone”. Województwo Śląskie tych podatków nie będzie mogło pobierać, zostaną tylko podatki, które były wprowadzone już dnia 1 stycznia 1919 r., więc przed pokojem.

O ile Komisja Plebiscytowa w Opolu te podatki jeszcze zatwierdzi, nie będzie ich wolno pobierać od przyznania Górnego Śląska Polsce, ale Sejm Śląski może uchwalić, że się podatki

te w całej wysokości albo częściowo pobierać będzie. Tego zaś przypuszczać nie można, że Sejm Śląski podatki te uchwali, ponieważ z nadto mogą szkodzić rozwojowi przemysłu i handlu, a powiększyć i spowodować mogą bezrobocie. Komisje Plebiscytowe żadnych praw podatkowych nie wydały, nie mogą więc takie prawa później obowiązywać.

- c) Podatki przez Polskę zaprowadzone dla całego państwa będą obowiązywały i na Górnym Śląsku, ale wtedy odpowiednie dotąd pobierane podatki upadają. Gdy więc Polska zaprowadzi dla całego państwa podatki dochodowe, wtedy upadają dotychczasowe dochodowe podatki.
- d) Ponieważ na Górnym Śląsku i na Śląsku Cieszyńskim są różne prawa podatkowe, może Sejm Śląski zaprowadzić jednolite prawa podatkowe dla całego województwa, może atoli zatrzymać tylko już zaprowadzone systemy podatkowe. Można więc zaprowadzić jednolity podatek od dochodu, od majątku, podatek procederowy, ale nie wolno zaprowadzić podatku od ilości okien mieszkania, ponieważ dotąd takiego podatku nie znano ani na Górnym Śląsku ani na Śląsku Cieszyńskim.

Z powyższych pod literami a — d podanych dochodów z podatków i opłat Śląsk musi oddać Polsce część, którą się oblicza w sposób podany w dodatku do art. 5; n. p.:

- a) ludność Śląska będzie liczyła 2 miliony,
- b) ludność całej Polski i Śląska 32 miliony,
- c) Śląsk będzie miał dochodów z podatków i opłat 500 milionów,
- d) Polska z Śląskiem razem 4 miljardy.

Wtedy zatrzymuje Śląsk:

$$\frac{500\ 000\ 000}{2} + \frac{4\ 000\ 000\ 000}{2} \cdot \frac{2\ 000\ 000}{32\ 000\ 000}$$

to znaczy 250 milionów $\frac{1}{2}$ + 2 miljardy, to jest
16

250 milionów $\frac{1}{2}$ + 125 milionów czyli 375 000 000. Wtedyby Śląsk zatrzymał 375 milionów, a Polsce by oddał 125 milionów, gdy obecnie wszelkie podatki państwowe pobierają rzesza niemiecka i Prusy. Oprócz tego wolno Śląskowi pobierać aż do 100% dodatków do podatków bezpośrednich, to jest tych podatków, które każdy płaci w gotówce. O ile Sejm Śląski takie dodatki uchwali, nie potrzebuje się niemi dzielić z Polską.

Powyższe przepisy obowiązują tymczasem, a może to potrwać naturalnie kilka lat. Ostateczne uregulowanie sprawy podatków polecone jest art. 5. Radzie Ministrów i Radzie Wojewódzkiej. Te Rady muszą obliczyć zapotrzebowanie Śląska i Polski i mają wypracować projekt do prawa, który ostatecznie ureguluje sprawę i wyznaczy, jakie podatki stale będzie pobierał Śląsk i jakie Polska. Projekt się stanie prawem dopiero, o ile się nań zgodzą Sejm Polski i Śląski. Musi więc stanąć ugoda pomiędzy sejmami, a dopóty ta ugoda nie stanie, będą obowiązywały powyżej podane prawa.

Regulując sprawę podatków w ten sposób, był Sejm Polski przekonany, że Sejm Śląski będzie działał nietylko na korzyść Śląska, ale i całej Polski, że za zaufanie okazane mu przez Sejm Polski okaże się godnym tego zaufania.

Art. 6.

We wszystkich sprawach, nie zastrzeżonych dla Śląska, jest ustawodawstwo śląskie właściwem, o ile Województwo Śląskie jest wyraźnie wyjątkiem z pod zakresu działania odnośnej ustawy państwowej.

Ustawodawstwo śląskie będzie jednak zawsze uprawnione do wydania przepisów cywilnych i karnych w sprawach zastrzeżonych dla ustawodawstwa śląskiego.

Sejm Polski może, uchwalając jaką ustawę, zaznaczyć, że ta ustawa nie ma obowiązywać na Śląsku. W takim wypadku jest Sejm Śląski uprawniony daną sprawę ustawą śląską wedle własnego upodobania uregulować. Może uchwalić, że dane prawo ze zmianami będzie obowiązywało na Śląsku także albo może wydać inne prawo. Umożliwia to Śląskowi oddać uregulowanie sprawy własnym prawem, gdyby jakie prawo polskie było korzystnym dla Polski, ale niekorzystnym dla Śląska.

W sprawach przekazanych do właściwości Śląska, może Sejm Śląski uchwalić nawet przepisy karne. To znaczy, że Sejm może za nieuszanowanie praw śląskich wyznaczyć kary. Ponieważ art. 6 nie opiewa, jak daleko sięga ustawodawstwo karne Śląska, wolno będzie Sejmowi Śląskiemu uchwalić każdą karę, którą zna polskie prawo karne, a więc grzywnę, karę wolnościową i karę śmierci. Nie wolno atoli karać chłostą, ponieważ w Polsce kara chłosty nie jest zaprowadzona.

Art. 7.

Ustawodawstwo o zabezpieczeniu socjalnem i o zaopatrzeniu inwalidów wojennych tudzież wdów

Ź sierot wojennych jest rzeczą Sejmu Śląskiego tak długo, dopóki ustawodawstwo państwowe nie zapewni klasie robotniczej względnie inwalidom, wdowom i sierotom wojennym w całej Rzeczypospolitej Polskiej lepszego lub przynajmniej takiego samego zaopatrzenia, co ustawy na Śląsku obowiązujące.

Przepis powyższy gwarantuje klasie robotniczej te same prawa i renty, jakie dotąd klasa robotnicza miała. Tak samo gwarantuje przepis ten inwalidom wojennym z wojny światowej, wdowom i sierotom wojennym te prawa i renty, które im dotąd przysługiwały. Dla Śląska Górnego obowiązują dotychczasowe prawa niemieckie, dla Śląska Cieszyńskiego prawa austriackie. Sejm Śląski prawa te może zmienić, ale z całego przepisu wynika, że praw tych nie wolno zmieniać na niekorzyść uprawnionych, ponieważ przepis ten jest dany wyłącznie na korzyść klasy robotniczej, inwalidów, wdów i sierot.

Prawodawstwo dotyczące zabezpieczeń klasy robotniczej i inwalidów, wdów i sierot wojennych przechodzi atoli na Polskę, gdy Polska wyda prawa dla wymienionych osób korzystniejsze. O ile Polska będzie miała korzystniejsze prawa, nie wolno jej ani Sejmowi Śląskiego wykluczyć z korzystania z tych praw Ślązaków. Ślązacy mogą więc mieć prawa korzystniejsze od obywateli innych ziem polskich, ale nie mogą mieć praw mniej korzystnych.

Projekt ustawy o poborach inwalidów wojennych, wdów i sierot wypracowała komisja Sejmu Polskiego, nie jest atoli jeszcze uchwalony przez Sejm.

Co do zabezpieczeń klas robotniczych art. 312 traktatu pokojowego obowiązuje rząd niemiecki, na zapewnienie dalszej działalności ubezpieczeń

społecznych i państwowych oddać część rezerw nagromadzonych przez rząd niemiecki i pruski lub przez publiczne lub prywatne organizacje zabezpieczeniowe temu mocarstwu, któremu zostaną ustąpione ziemie dotąd do Niemiec należące. Za Górny Śląsk taksamo, jak za województwa Poznańskie i Pomorskie muszą przelać na Polskę część swych rezerw niemieckie zabezpieczenia robotników od wypadku, na wypadek choroby, na starość, na wypadek inwalidztwa i dla wdów i sierot, kasy gwareckie zabezpieczeniowe, zabezpieczenie urzędników prywatnych.

Art. 8.

Zgody Sejmu Śląskiego będzie wymagało:

1. Wszelkie ograniczanie ilościowe wytwórczości przedsiębiorstw śląskich w dziedzinie produkcji węgla, hutnictwa, wyrobów chemicznych, cementu i innych gałęzi produkcji, zatrudniających na Górnym Śląsku conajmniej tyle robotników, co odpowiednie przedsiębiorstwa w innych dzielnicach Polski razem wziętych.

2. Wprowadzenie podatków od produkcji lub monopoli na węgiel, wyroby hutnicze, wyroby chemiczne, cement i inne gałęzie produkcji zatrudniające na Górnym Śląsku conajmniej tylu robotników, co odpowiednie przedsiębiorstwa w innych dzielnicach Polski razem wziętych.

Podatek handlowy lub podatek konsumcyjny nie będzie uważany za podatek od produkcji.

Przepis ten jest wydany na korzyść przemysłu górnośląskiego i robotnika na Górnym Śląsku. W żadnej gałęzi przemysłu górnośląskiego

nie wolno produkcji kontyngentować, to znaczy, nie wolno określić, że pewne przedsiębiorstwo może tylko pewną ograniczoną ilość wyrobów wytwarzać. Każda fabryka, każda huta, każda kopalnia może tyle produkować, ile chce. By nie utrudnić sprzedaży towarów śląskich, nie wolno na produkcję nakładać Polsce podatków. Tak samo nie wolno zaprowadzić monopolu. Monopolem nazywamy prawo do wyłącznej fabrykacji, do wyłącznego zakupu lub sprzedaży jakiegokolwiek towarów. Można zaprowadzić monopol na węgiel w ten sposób, że całą produkcję węgla kupuje rząd i sprzedaje go po pewnej przez rząd wyznaczonej cenie. Cały zarobek z sprzedaży płynie wtedy do Skarbu państwa na cele państwa.

By nie szkodzić rozwojowi przemysłu górnośląskiego, wolno wprowadzić ograniczenie, opodatkowanie lub zmonopolizowanie produkcji tylko za zgodą Sejmu Śląskiego, o ile w danym przemyśle pracuje na Górnym Śląsku więcej robotników aniżeli w reszcie Polski.

Sejm Śląski by niesłusznie postąpił, gdyby na rozsądne żądanie się nie zgodził. Ale się nie zgodzi wtedy, gdy tego będzie wymagało dobro ludności śląskiej. Może też swą zgodę udzielić pod pewnymi warunkami i może na wypadek zaprowadzenia podatków od produkcji zażądać, by część tych podatków albo część zysku z monopolu otrzymał Śląsk na własne potrzeby.

Podatki od produkcji już zaprowadzone obowiązują nadal, ale ich nie wolno podwyższyć bez zgody Sejmu Śląskiego, a Sejm Śląski może podatki takie znieść, gdyby ujednostajnił podatki na cały obszar województwa.

Nie uważa się za podatek od produkcji podatek handlowego; jest to podatek od prowadzenia interesu przemysłowego lub handlowego, na

Górnym Śląsku nazwanego podatkiem procedurowym (Gewerbsteuer). Taksamo ma być dozwolony podatek konsumcyjny, który się zwykle płaci dopiero przy sprzedaży towaru. Takim podatkiem jest n. p. podatek luksusowy, który się płaci przy zakupie rzeczy nie koniecznie potrzebnych. Przy zakupie srebrnych łyżek lub noży srebrnych, brylantów itd. płaci się 10 % ceny kupna jako podatek. W Francji płaci się 10 % podatku od ceny, którą trzeba zapłacić za to, co się w restauracji lub hotelu płaci za mieszkanie, jedzenie i napoje.

Art. 9.

Wprowadzenie waluty polskiej jako jedynego prawnego środka płatniczego w Województwie Śląskiem nastąpi w drodze porozumienia Ministerstwa Skarbu z Radą Wojewódzką a względnie z Tymczasową Radą Wojewódzką. W powyższy sposób zostanie ustalony sposób przejścia na walutę polską, przyczem będą obowiązywały przepisy art. 10.

Art. 10.

Znaki pieniężne w walucie niemieckiej, znajdujące się w posiadaniu ludności Województwa Śląskiego, nie będą podane przymusowemu wykupowi na rzecz skarbu państwa, będą natomiast traktowane na równi z innymi walutami zagranicznymi i jako takie dopuszczone do transakcji bankowych i giełdowych.

Przepisy art. 2 ustawy z dnia 20 listopada 1919 roku o walucie w obrębie b. dzielnicy pruskiej, według którego wszystkie zobowiązania w markach

niemieckich winny być uiszczone markami polskiem i w równej sumie, nie znajdują w Województwie Śląskiem zastosowania.

Ziemie śląskie, które przypadną Polsce, muszą przyjąć albo zaraz albo z czasem polską walutę, polski pieniądz, jako jedyny znak płatniczy, który każdy w Polsce przyjąć musi jako zapłatę. W województwach Poznańskim i Pomorskiem sobie ułatwiono zaprowadzenie waluty polskiej przepisem, że się za marki niemieckie płaci równą ilość marek polskich. Ponieważ marka polska spadała, powstało pewne niezadowolenie, które niestusznem nie można nazwać. Prawo takie na Śląsku obowiązywać niema. Markę niemiecką się będzie traktowało na równi z pieniądźmi francuskimi, angielskimi itd., to znaczy, że się za markę niemiecką będzie płaciło wedle kursu. Dotyczy to atoli tylko marek, które są w posiadaniu ludności śląskiej.

Z zastrzeżeniem tych przepisów wyda przepisy dotyczące zaprowadzenia waluty polskiej na Śląsku Minister Skarbu za zgodą Rady Wojewódzkiej, względnie Tymczasowej Rady Wojewódzkiej. Ponieważ w skład teje Rady wchodzi tylko mieszkańcy Śląska (patrz art. 40), Minister Skarbu może wydać tylko przepisy, na które się zastępcy ludności śląskiej zgodzą. W ten sposób się uniknie poszkodowania ludności śląskiej.

Art. 11.

Połączenie administracji kolejowej na terenie Województwa Śląskiego z administracją kolejową państwową będzie przeprowadzone stopniowo w porozumieniu Rządu Rzeczypospolitej z Radą Wojewódzką, względnie z Tymczasową Radą Wojewódzką.

Ponieważ powyższy artykuł opiewa, że połączenie administracji kolejowej na Śląsku z administracją kolejową Polski nastąpi stopniowo, będzie administracja kolei z początku przysługiwała władzom śląskim. Śląsk jednak nie może wymagać, by zawsze zawiadywał kolejami, ponieważ koleje służyć powinny Państwu, a w całym świecie dochody z nich są dochodami państwa. Ponadto przepisują art. 256 i 371 traktatu pokojowego, że koleje w ziemiach ustąpionych Polsce przechodzą na własność Polski. Gdy Polska będzie właścicielem kolei, taboru kolejowego itd., nie można żądać, by zarządzanie jej własnością oddała na stałe Śląskowi. Polska więc słusznie żąda, by jej stopniowo, z czasem, oddano administrację. Nastąpi to znowu tylko za zgodą zastępców Śląska, Rady Wojewódzkiej, której obowiązkiem będzie umówić się z rządem polskim tak, by nie ucierpiał przemysł górnośląski i górnośląski robotnik i urzędnik kolejowy. Polska tego sama nie pragnie, bo właśnie ze względu na dobrobyt na Śląsku, na robotnika i urzędnika kolejowego i na przemysł oddaje zarządzanie kolejami województwu i żąda tylko, by administracją przełano na Polskę stopniowo, gdy i jak na to pozwoli interes ludności śląskiej. Potrzeby Polski naturalnie też uwzględnić trzeba.

Art. 12.

Na własność skarbu śląskiego przechodzi położona w obrębie Województwa Śląskiego własność b. prowincjonalnego związku komunalnego śląskiego, a względnie funduszy i zakładów, pozostających pod zwierzchnim zarządem Sejmu i Wydziału Prowincjonalnego w Wrocławiu, tudzież własność b. funduszu

krajowego śląskiego i innych funduszy i zakładów, pozostających pod zwierzchnim zarządem Sejmu Krajowego i Wydziału Krajowego w Opawie.

To znaczy, że wszelka własność prowincjonalna położona na Górnym Śląsku, i własność ziem Śląska Cieszyńskiego przechodzi na własność Województwa Śląskiego, o ile jest położona na ziemiach, które będą przyznane Polsce.

III. O Sejmie i ustawodawstwie śląkiem.

Art. 13.

Pierwszy Sejm Śląski będzie wybrany w głosowaniu powszechnem, bezpośrednim, równem, tajnym i stosunkowem. Na każde 25 tysięcy mieszkańców będzie przypadał jeden poseł.

Podział na okręgi wyborcze ustali Rada Ministrów na wniosek Tymczasowej Rady Wojewódzkiej. Wybory do Sejmu Śląskiego muszą się odbyć najdalej w ciągu 80 dni od chwili objęcia kraju przez władze polskie.

Wybory będą się odbywały według ordynacji wyborczej obowiązującej przy wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z tem zastrzeżeniem, że prawo wyborcze czynne przysługuje każdej osobie posiadającej obywatelstwo polskie i zamieszkałej na Śląsku w dniu objęcia kraju przez władze polskie. Gdyby ze względu na odrębne stosunki Śląska niektóre przepisy tej ordynacji nie mogły znaleźć zastosowania, zastąpi je Rada Ministrów, na wniosek

Tymczasowej Rady Wojewódzkiej innymi przepisami.

Powyższe przepisy odnoszą się tylko do wyborów pierwszego Sejmu Województwa śląskiego. Głosowanie jest powszechne, bezpośrednie, równe, tajne i stosunkowe. Głosowanie odbędzie się w ten sam sposób, jak się odbywały ostatnie wybory po rewolucji. Obowiązuje ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiego. Wedle tej ordynacji jest wyborcą każda osoba bez różnicy płci, która ukończyła lat 21, nie pełni czynnej służby wojskowej i posiada prawa obywatelskie. Komu wolno głosować, ten też może być posłem. Wojskowi, chociaż nie mogą głosować, mogą być posłami.

Platni urzędnicy państwowi i wojskowi zostaną na czas trwania mandatu zwolnieni ze służby bez poborów, a urzędnicy władz administracyjnych, skarbowi i sądowi nie mogą być wybrani w tych okręgach, na które rozciąga się ich działalność służbowa.

Wybory rozpisuje Naczelnik Państwa i mianuje generalnego Komisarza wyborczego. Na każdy okręg wyborczy mianuje minister spraw wewnętrznych Komisarza okręgowego, a rady miejskie i wójtowie wybierają na okręg główną komisję wyborczą, której przewodniczący musi być sędzią. Okręg wyborczy dzieli się na miejscowe okręgi, dla których mianuje główna komisja wyborcza miejscową komisję.

Gminy zestawiają listy wyborcze. Listy te bada miejscowa komisja wyborcza, wysyła jeden egzemplarz do głównej komisji i zatrzymuje drugi, który musi zostać wyłożony przez 5 dni na 8 godzin dziennie. Każdy wyborca może podać reklamację tak o wykreślenie kogoś z listy, jak o wpisanie. Sprawę bada i rozstrzyga miej-

scowa komisja, od której wolno się odwołać do głównej komisji. Kandydatury zgłasza się do przewodniczącego głównej komisji.

Wynik głosowania stwierdzają komisje miejscowe i odesyłają protokoły i kartki do głównej komisji, która stwierdza, kto jest wybranym.

Art. 14.

Sejm Śląski uchwali ustawę o wewnętrznym ustroju województwa śląskiego.

Ustawa ta określi szczegółowo skład Śląskiego Sejmu wojewódzkiego, ordynację wyborczą i prawo wyborcze do tego Sejmu, sposób uchwalania i ogłaszania ustaw śląskich, ewentualne zaprowadzenie referendum ludowego, prawo Sejmu do wykonywania kontroli nad działalnością rady wojewódzkiej, zwłaszcza zaś prawo Sejmu do zwracania się z interpelacjami do wojewodów i do rady wojewódzkiej, prawo Sejmu do urządzania ankiet lub do delegowania specjalnych komisji w obrębie ustawodawstwa śląskiego i administracji śląskiej, czas trwania mandatu wybieralnych członków rady wojewódzkiej, zakres działania i ustroj Izby obrachunkowej śląskiej i inne ważniejsze kwestje ustroju Sejmu Śląskiego, Rady Wojewódzkiej i jej departamentów administracyjnych, śląskiego urzędu wojewódzkiego i innych urzędów śląskich.

Najważniejszym zadaniem i obowiązkiem pierwszego Sejmu Śląskiego będzie uchwalenie ustawy o wewnętrznym ustroju województwa śląskiego, to znaczy konstytucji śląskiej w ramach przyznanego województwu samorządu.

Artykuł 14 wylicza, by nie było wątpliwości, pewne ważniejsze sprawy, które Sejm Śląski może uchwalić wedle własnego uznania.

1. Gdy powyżej podany artykuł 13 podaje przepisy o prawie wyborczem do pierwszego Sejmu województwa, o jego składzie i ordynacji wyborczej, upoważnia art. 14 na mocy artykułu 13 wybrany Sejm, że on może uchwalić, komu w przyszłości będzie wolno wybierać do Sejmu Śląskiego, jaki będzie jego skład i w jaki sposób się będzie wybierało posłów. Wybrani przez ludność gornośląską posłowie będą więc stanowili o tem, jak się później wybory mają odbywać.

2. Sejm Śląski najlepiej osądzi, czy interes i wola ludności śląskiej wymaga, by pewne ważne sprawy rozstrzygała ludność sama, nie zaś Sejm. Sejm śląski może więc przewidzieć, że pewne sprawy odda się do rozstrzygnięcia ludności, czyli do referendum ludowego.

3. Sejm Śląski uchwali ustrój urzędu wojewódzkiego; nie wolno wojewody pozbawiać praw, które mu daje statut organiczny, ale pozatem określi jego właściwość Sejm Śląski tak samo, jak jego urzędników i jemu podporządkowanych władz. Mianowicie Sejm określić może, w których sprawach może rozstrzygać na własną odpowiedzialność starosta bez pozwolenia wojewody i jakie prawa będzie posiadał wojewoda wobec gmin i powiatów.

4. Sejm Śląski uchwali sposób wybierania rady wojewódzkiej, z tem jednak zastrzeżeniem, że wybór musi być stosunkowy, czyli proporcjonalny (art. 25). Pewne sprawy oddał statut organiczny do załatwienia radzie wojewódzkiej i tych spraw sejmowi nie wolno ścieśniać, może atoli i inne sprawy w zakresie samorządu przekazać tejże radzie. Sejm będzie wybierał do rady 5

członków, a oprócz nich wchodzi w jej skład wojewoda i jego zastępca.

5. Sejm uchwalić musi utworzenie Izby Obrachunkowej i Skarbu Śląskiego, czyli kasy wojewódzkiej. Gdy obowiązkiem Skarbu będzie obliczanie zapotrzebowań województwa, załatwianie prac do ułożenia budżetu, zarządzanie majątkiem województwa, ściąganie podatków i wypłacanie pieniędzy stosownie do uchwał Sejmu Śląskiego, izba obrachunkowa będzie najwyższą instancją kontrolującą wydatki. Do izby obrachunkowej będą wpływały rachunki i kwity, by stwierdzić ostatecznie, czy urzędnik jaki niepotrzebnie lub bezprawnie nie wypłacił jakiej sumy albo czy nie policzył za wiele na pensję i koszty podróży i czy trzeba od urzędnika żądać zwrotu sumy bezprawnie wypłaconej lub pobranej.

6. Naturalnie Sejm Śląski wypracuje sam regulamin sejmowy, który będzie stanowił, w jaki sposób będzie wybierał marszałka i jego zastępców i kto będzie wchodził w skład biura sejmowego, jakie wyłoni sejm komisje, jakie będą prawa marszałka i jego i posłów obowiązki.

7. Sejm będzie stwierdzał ważność mandatów poselskich, o ile wybory nie będą zaprotestowane, i wyznaczy sąd, który będzie decydował o ważności lub nieważności wyborów zaprotestowanych. Od uchwał tego sądu nie będzie odwołania (art. 16).

8. Sejm Śląski uchwali sposób głosowania i publikowania praw. Może uchwalić, że się głosowanie będzie odbywało za pomocą kartek, podniesieniem ręki, tajnie lub jawnie itd.

9. Sejm Śląski może sobie zastrzedz prawo kontroli nad działalnością urzędów i władz śląskich przez komisje sejmowe lub w inny sposób. Może uchwalić, w jaki sposób można żądać od

Rady Wojewódzkiej lub od Wojewody wytłumaczenia w tej lub owej sprawie (prawo interpelacji).

Art. 15.

Ustawa o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego będzie opublikowana w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej i w Dzienniku Ustaw Śląskich po podpisaniu jej przez Naczelnika Państwa. Naczelnik Państwa może odmówić swego podpisu, gdyby ustawa ta naruszała przepisy niniejszego statutu.

Decyzja Naczelnicza Państwa winna nastąpić w ciągu 45 dni od dnia wręczenia mu ustawy.

Zmiana ogłoszonej w ten sposób ustawy o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego może nastąpić tylko z zachowaniem warunków w niniejszym artykule wyszczególnionych.

Sejm Śląski uchwali konstytucję śląską i odda do Naczelnika Państwa. Naczelnik Państwa stwierdzi albo każe stwierdzić, czy Sejm śląski nie naruszył jakiego przepisu statutu organicznego o autonomji śląskiej, a następnie podpisuje konstytucję śląską i zarządzi jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Polski i Śląska. Konstytucja wtedy obowiązuje.

O ileby jaki przepis konstytucji śląskiej naruszył przepisy statutu organicznego, może Naczelnik Państwa postąpić w następujący sposób:

a) Ponieważ Naczelnik Państwa w takim wypadku „może”, ale nie musi odmówić podpisu, Naczelnik konstytucję może podpisać i ogłosić i konstytucja obowiązuje. Tak Naczelnik postąpić może naturalnie tylko wtedy, gdyby chodziło o jaką drobnostkę.

- b) Naczelnik może spowodować uchwałę Sejmu Polskiego w myśl art. 44. O ileby się Sejm Polski zgodził na konstytucję śląską, naruszającą przepisy statutu organicznego, Naczelnik konstytucję podpisze.
- c) Albo też Naczelnik Państwa podpisu odmówi i odda konstytucję do Sejmu Śląskiego, z wyjaśnieniem, który z jej przepisów nie odpowiada statutowi organicznemu. Wtedy Sejm Śląski może dany przepis uzgodnić z statutem organicznym i oddać konstytucję ponownie do Naczelnika Państwa, który ją podpisze. Tak samo się może Sejm Śląski zwrócić do Sejmu Polskiego z prośbą, by się zgodził na przepis konstytucji naruszający statut organiczny.

Sejm Śląski może sam być zdania, że się zaleca zmienić ze względu na konstytucję śląską ten lub ów przepis statutu organicznego i wtedy, może o zgodę na taką zmianę poprosić Sejm Polski, nim uchwaloną konstytucję odda do Naczelnika Państwa.

Naczelnik Państwa winien się zdecydować, czy konstytucję podpisze czy nie, w przeciągu 45 dni.

W sposób wyżej podany można raz uchwaloną konstytucję zmienić także. To znaczy, że każdą zmianę uchwała Sejm Śląski i że Naczelnik Państwa bada, czy tą zmianą nie narusza się przepisów statutu organicznego.

Art. 16.

Sejm sprawdza ważność wyborów niezaprotestowanych. O ważności wyborów zaprotestowanych rozstrzyga sąd wyznaczony przez ustawę śląską, względnie co do pierwszego Sejmu Śląskiego przez Sejm Śląski.

Pierwszy Sejm Śląski wyznaczy sąd, który będzie sprawdzał ważność wyborów zaprotestowanych i wyznaczy w konstytucji śląskiej również sąd, który tę czynność będzie wykonywał w przyszłości. Żaden Sejm Śląski nie może jednak decydować o ważności mandatu zaprotestowanego.

Art. 17.

Członkowie Sejmu Śląskiego korzystają z takich samych praw nietykalności poselskiej, co posłowie do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Posłowie na Sejm Śląski będą korzystali z tych praw o nietykalności poselskiej, co posłowie na Sejm Polski. Prawa te zmienić może tylko Sejm Polski, ale mu bez zgody Sejmu Śląskiego nie wolno zmienić ustaw na własną korzyść tylko, lecz równocześnie i na korzyść posłów do Sejmu Śląskiego. Obecnie obowiązują ustawa z dnia 8 kwietnia 1919 r. o nietykalności członków Sejmu Ustawodawczego.

Art. 18.

Posłowie otrzymują diety w wysokości określonej uchwałą Sejmu. Oprócz tego przysługuje im prawo bezpłatnego przejazdu na kolejach w obrębie Śląska położonych.

Posłowie na Sejm Śląski otrzymać muszą diety, których wysokość określi Sejm Śląski. Oprócz tego otrzymują bilet na czas trwania mandatu, na mocy którego mogą bezpłatnie jeździć na kolejach w Województwie Śląskiem.

Art. 19.

Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za zgodne z prawdą sprawozdanie z jawnego posiedzenia Sejmu.

Sejm Śląski może, jak wynika z art. 19, uchwalić na mocy regulaminu lub od wypadku do wypadku tajne posiedzenie. Każdemu wolno z jawnego posiedzenia czy to ustnie, czy na piśmie, czy też w gazetach referować o tem, co na posiedzeniu mówiono. Może podać treść przemówień bezkarnie, chociażby przemówienia zawierały obelgi albo inne czyny karalne. O ile ktoś uwydatni w referacie, że i on obelgę uważa za słuszną, popełnia czyn karalny, bo tylko zgodny z prawdą referat, nie zaś uwydatnienie własnych poglądów nie podlega karze. Za zgodny z prawdą referat nie można też ukarać urzędnika dyscyplinarnie.

Referaty z tajnych posiedzeń, o ile zawierają czyn karalny, są karygodne. Ponieważ dla ustawodawstwa śląskiego jest zastrzeżona możliwość uchwalenia tajnych posiedzeń sejmowych, może Sejm Śląski pod zagrożeniem kary zakazać, by wogóle coś z tajnego posiedzenia referowano (ustęp 2 art. 6).

Art. 20.

Sejm wybiera z swego grona marszałka i jego zastępców. Regulamin sejmowy określi prawa i obowiązki marszałka, liczbę wicemarszałków i sekretarzy, rodzaj i ilość komisji sejmowych, tudzież sposób i porządek obrad sejmowych.

Art. 21.

Naczelnik Państwa zwołuje, odracza i zamyka Sejm Śląski. Sejm winien być zwołany na pierwsze posiedzenie w trzeci wtorek po dniu wyborów i corocznie w wrześniu na sesję zwyczajną. Sesja ta nie może być ani odroczonej, ani zamkniętej przed uchwaleniem budżetu.

Naczelnik Państwa może zwołać Sejm Śląski w każdym czasie na sesję nadzwyczajną, winien zaś to uczynić na żądanie Rady Wojewódzkiej w ciągu dwóch tygodni.

Sejm Śląski będzie miał zwyczajne i nadzwyczajne sesje. Sesje zwyczajne muszą być zwołane corocznie w wrześniu, a po nowych wyborach na trzeci wtorek po tychże wyborach. Gdy są sprawy pilne i nie cierpiące zwłoki, może Naczelnik Państwa zwołać Sejm Śląski, a gdy zażąda Rada Wojewódzka, winien to uczynić.

Art. 22.

Ustawa o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego określi okres wyborczy Sejmu Śląskiego. Okres ten nie może trwać dłużej niż lat 5 licząc od dnia otwarcia Sejmu.

Naczelnik Państwa może rozwiązać Sejm Śląski; w wypadku tym winien jednak równocześnie zarządzić nowe wybory, które się muszą odbyć w ciągu 75 dni od dnia rozwiązania.

Pierwszy Sejm Śląski określi okres wyborczy Sejmu, który może trwać najdłużej lat 5. Pierwszy Sejm Śląski zaś będzie czynny aż do

uchwalenia i ogłoszenia przez Naczelnika Państwa podpisanej konstytucji śląskiej.

Art. 23.

Inicjatywa ustawodawcza w Sejmie śląskim przysługuje wojewodzie z upoważnienia Rządu Rzeczypospolitej, Radzie Wojewódzkiej i posłom sejmowym stosownie do przepisów regulaminu sejmowego.

Wojewodzie, zastępcy wojewody, członkom Rady Wojewódzkiej, oraz wydelegowanym przez wymienionych urzędnikom przysługuje prawo przemawiania w sejmie poza koleją zapisanych mowców. To samo prawo przysługuje ministrom Rzeczypospolitej.

Ustawy śląskie nie mogą naruszać niniejszego statutu, praw obywatelskich zagwarantowanych w ustawie konstytucyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, ani też przepisów innych ustaw państwowych, obowiązujących w dziedzinie nie zastrzeżonej dla ustawodawstwa śląskiego.

Wnioski o uchwalenie praw mogą podawać do Sejmu Śląskiego wojewoda z upoważnieniem rządu polskiego, ale nie na żądanie rządu, a Rada Wojewódzka niezależnie od woli rządu. Sejm Śląski zaś sam uchwali, w jaki sposób posłowie mogą o uchwalenie praw wnosić, mianowicie przez ile posłów wniosek musi być podpisany.

Wojewodzie, jego zastępcy i członkom Rady Wojewódzkiej marszałek sejmu musi na żądanie zaraz udzielić głosu. Ale tak wojewoda jak jego zastępca i Rada Wojewódzka mogą wysłać urzędników jako zastępców do sejmu, a tym urzędnikom przysługuje również prawo do prze-

małowania w sejmie. Przemawiać też może minister polski, ale nie może wysłać zastępcy. Rząd i ministerstwo będą jednak w stanie wyrazić swe zapatrywanie przez wojewodę, którego im o to poprosić wolno.

Ustawy śląskie nie mogą naruszać praw polskich w tych dziedzinach, w których prawodawstwo nie jest oddane Sejmowi Śląskiemu, n. p. w sądownictwie, w prawie cywilnem, karnem itd. Praw, które konstytucja polska nadaje obywatelom polskim, ustawodawstwo śląskie również naruszać nie może, tak samo nie może naruszać traktatów międzynarodowych.

IV. Władze administracyjne Województwa Śląskiego.

Art. 24.

Naczelnymi organami administracji Województwa Śląskiego są Wojewoda i Rada Wojewódzka.

Art. 25.

Rada Wojewódzka składa się z wojewody śląskiego i tegoż zastępcy i 5 członków, wybranych w głosowaniu stosunkowem przez Sejm Śląski. Przepisy o sposobie wyboru tych członków uchwala Sejm Śląski.

Wojewodę i jego zastępcę mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Naczelnik Państwa może na wniosek Rady Ministrów zwolnić z urzędu wojewodę i jego zastępcę z prawem do emerytury.

Wojewoda śląski jest ze względu na autonomję śląską urzędnikiem bardzo wpływowym

1 ponosi wielką odpowiedzialność. Statut organiczny przyznał mu już pewne prawa, a Sejm Śląski jego zakres działania rozszerzy. Jest on od rządu o tyle zależnym, że jest odwołalnym, ale ma na ten wypadek zapewnioną emeryturę, co podnosi jego samodzielność. Za wybór i odwołanie wojewody i jego zastępcy ponosi odpowiedzialność przed Polską Radą Ministrów, a więc wszystkie ministerstwa polskie.

Rada Wojewódzka składa się oprócz z wojewody i jego zastępcy z 5 przez Sejm Śląski wybranych członków. Głosowanie przy wyborze tych członków jest proporcjonalne, by w Radzie Wojewódzkiej były zastąpione także partje mniejsze. Wybieralni członkowie nie są urzędnikami, co wynika z art. 34, według którego ci członkowie nie składają przysięgi według roty dla urzędników przepisanej. Mandat do wykonywania władzy daje im Sejm Śląski, który na mocy art. 14 uchwała czas trwania mandatu. Nie może atoli Sejm Śląski wymagać, by wedle jego wskazówek lub frakcji wykonywali mandat, nie może ich też odwołać przed ukończeniem mandatu, może ich tylko interpelować, by zdali sprawę z czynności. Że nie są zależni od Sejmu Śląskiego w wykonywaniu mandatu, wynika z art. 34, który określa dla nich rotę przysięgi, wedle której mają służyć sumiennie Rzeczypospolitej.

Sejm Śląski wybiera członków do Rady Wojewódzkiej, co jednak nie znaczy, że ci członkowie muszą być posłami. Tak samo są wybieralni na członków do Rady Wojewódzkiej kobiety.

Art. 26.

O ile ustawy państwowe lub śląskie stosownie do swych kompetencji nie przepiszą, łączy woje-

woda w sobie zakres praw naczelnego prezesa regencji, a względnie prezydenta kraju.

Wojewoda mianuje, odwołuje i przenosi wszystkich niższych i średnich urzędników podlegających mu władz państwowych na Śląsku, oraz przedstawia Naczelnikowi Państwa przez Prezydenta Ministrów a względnie odpowiednim ministrom nominację lub lub odwołanie wyższych urzędników tych władz.

Wojewoda łączy tę władzę, którą dla Śląska Górnego piastuje naczelnny prezydent i, co wynika z art. 28, prezydent regencji, a dla Śląska Cieszyńskiego piastował prezydent kraju. Dalszemi prawami go obdarzył już statut organiczny, a ustęp 1 art. 26 upoważnia tak Sejm Polski jak Sejm Śląski do dalszego rozszerzenia praw a tem samem obowiązków wojewody. Statut organiczny nadał wojewodzie już następujące prawa:

- 1) inicjatywę ustawodawczą w Sejmie Śląskim (art. 23),
- 2) prawo przemawiania w Sejmie i delegowania urzędników do Sejmu z takim samem prawem (art. 23),
- 3) uczestnictwo w Radzie Wojewódzkiej (art. 25),
- 4) mianowanie i udział przy mianowaniu urzędników władz wojewodzie podlegających (art. 25),
- 5) prawo zwoływania Rady Wojewódzkiej (art. 31),
- 6) prawo do zawieszenia tymczasowego uchwał Rady Wojewódzkiej (art. 32),
- 7) winien być wysłuchanym przed zamianowaniem urzędnika administracji państwowej przy województwie (art. 33),

- 8) wszystkich urzędników na Śląsku mogą władze polskie mianować tylko po wysłuchaniu wojewody (art. 4),
- 9) winien być wysłuchanym przed zamianowaniem sędziów (art. 38).

Art. 27.

Rada wojewódzka korzysta z praw, ustawą niniejszą i późniejszymi ustawami państwowymi lub śląskimi jej nadanych tudzież z praw nadanych ustawami pruskimi Radzie Prowincjonalnej, względnie Wydziałowi Prowincjonalnemu a względnie z praw, nadanych statutem krajowym lub innymi ustawami austriackimi Wydziałowi Krajowemu.

Radzie Wojewódzkiej przysługują więc prawa:

- 1) nadane jej statutem organicznym,
- 2) które jej później nada Sejm Polski lub Śląski,
- 3) które ma pruski „Provinzialrat“,
- 4) które posiada „Provinzialauschuss“,
- 5) które posiadał na Śląsku austriackim Wydział Krajowy.

Do praw nadanych Radzie Wojewódzkiej przez statut organiczny należą:

- a) prawo wypracowania z Radą Ministrów projektu o podatkach śląskich (art. 5),
- b) udział w uchwale o wprowadzeniu waluty polskiej (art. 9),
- c) udział przy oddaniu administracji kolei (art. 11),
- d) inicjatywa ustawodawcza (art. 29),
- e) prawo do zatwierdzenia rozporządzeń wojewody (art. 28),

- f) wydanie z wojewodą przejściowych przepisów o używaniu języka polskiego i niemieckiego (art. 29),
- g) pełnienie funkcji Wydziału regencji (Bezirksausschuss) (art. 30),
- h) udział w wypadku usunięcia wyższych urzędników (art. 33),
- i) wydania przepisów przejściowych celem utworzenia śląskiego trybunału administracyjnego (art. 39),
- k) zarządzania Śląskiem z udziałem wojewody aż do zebrania się Sejmu Śląskiego (art. 40).

Art. 28.

O ile ustawy śląskie nic innego nie przepiszą, zastępuje Rada Wojewódzka w całym zakresie ustawodawstwa śląskiego organ przewidziany dotychczas przez prawodawstwo dla zatwierdzenia rozporządzeń naczelnego prezesa lub prezesa regencji.

Wojewoda ma prawo wydawania rozporządzeń w tej mierze, jak to mógł uczynić naczelnny prezydent lub prezydent regencji. O ile tym nie wolno było wydać rozporządzenia bez zgody innej władzy niemieckiej, Rada Wojewódzka pełni obowiązki tejże władzy. Sejm Śląski atoli może tę sprawę inaczej uregulować.

Art. 29.

Aż do wydania ustaw przez Sejm Śląski wyda Rada Wojewódzka za zgodą wojewody przejściowe przepisy o używaniu języka polskiego w władzach i urzędach, szkołach itd.

Ustawodawstwo o używaniu języka polskiego w urzędach, władzach i szkołach oddano arty-

kulem 4 lit. 1 do właściwości Sejmu Śląskiego. Tymczasowo obowiązujące przepisy może atoli wydać Rada Wojewódzka względnie Tymczasowa Rada Wojewódzka za zgodą wojewody.

Art. 30.

Rada Wojewódzka pełni aż do innego uregulowania sprawy ustawą lub w drodze przewidzianej w art. 39 funkcje Wydziału Regencji. O ileby była sądem administracyjnym, wystarcza obecność czterech członków i sędziego zamianowanego przez Naczelnika Państwa. W wypadku tym wojewoda i jego zastępca nie biorą udziału w Radzie.

Rada Wojewódzka pełni tymczasem funkcje Wydziału regencji (Bezirksausschuss). Wolno jej się ukonstytuować jako sąd administracyjny, którym jest także wydział regencji. Wtedy jednak nie zasiadają w Radzie wojewoda i wicewojewoda, a w ich miejsce wchodzi sędzia.

Art. 31.

Radę Wojewódzką zwołuje wojewoda, musi ją zaś zwołać na żądanie trzech członków Rady. Rada rozstrzyga większością głosów w obecności conajmniej trzech członków, nie licząc atoli wojewody względnie jego zastępcy.

Wystarcza więc do ważności uchwały obecność trzech członków wybieralnych i wojewody lub wicewojewody.

Art. 32.

Wojewodzie przysługuje prawo do zawieszenia uchwał Rady sprzeciwiających się ustawom lub przekraczających zakres działania Rady. W wypadkach takich oddaje wojewoda sprawę do rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w Warszawie.

Wojewoda wykonuje albo powoduje wykonanie uchwał Rady. Może atoli, gdy jest zdania, że się uchwała Rady sprzeciwia prawu, wykonanie wstrzymać, ale wtedy musi natychmiast oddać sprawę do Sądu Najwyższego, który rozstrzygnie, czy wojewody zdanie było słuszne czy nie. O ile Sąd Najwyższy nie przyzna wojewodzie słuszności, wojewoda musi uchwałę Rady wykonać.

Art. 33.

Przeznaczonych dla spraw administracji państwowej wyższych urzędników urzędu wojewódzkiego od VIII klasy począwszy mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów po wysłuchaniu wojewody.

Urzędników tych przenosi Naczelnik Państwa na wniosek wojewody, może ich zaś w ciągu pierwszych dwóch lat od objęcia kraju przez Polskę na wniosek Rady Wojewódzkiej usunąć z urzędu z prawem do emerytury.

Trzeba odróżnić urzędników komunalnych (burmistrzów, sołtysów, urzędników zarządzających własnością województwa) od urzędników administracji państwowej, którzy wykonują władzę państwową i za których czynność wobec Polski i innych państw odpowiada rząd polski.

Urzędników administracji państwowej przy województwie mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów po wysłuchaniu wojewody, a przy innych urządach, które podlegają wojewodzie, na przedstawienie wojewody (art. 26). Urzędników takich przenosi Naczelnik na wniosek wojewody, a w pierwszych dwu latach może ich na wniosek Rady Wojewódzkiej usunąć z urzędu.

Art. 34.

Urzednicy ślascy, nauczyciele i urzednicy komunalni skladaja przysiege sluzbowa wedlug roty, i w sposob przepisany dla urzednikow Rzeczypospolitej.

Czlonkowie Rady Wojewodzkiej przysiegaja, ze beda pelnili obowiazki sumiennic, zgodnie z prawem i w zamiarze sluzenia Rzeczypospolitej Polskiej.

Rota przysięgi dla urzędników brzmi:

Przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, że na powierzonym mi stanowisku urzędowym przyczyniać się będę w moim zakresie działania ze wszystkich sił do ugruntowania wolności, niepodległości i potęgi Rzeczypospolitej Polskiej, której zawsze wiernie służyć będę, wszystkich obywateli kraju w równym mając zachowaniu, przepisów prawa strzec będę pilnie, obowiązki mego urzędu spełniać gorliwie i sumiennie, polecenia moich przełożonych wykonywać dokładnie, a tajemnicy urzędowej dochowam. Tak mi Panie Boże dopomóż!

V. Sądy.

Art. 35.

Wszystkie sądy wydają wyroki w Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

Wszystkie sądy, to znaczy i sądy administracyjne.

Art. 36.

Minister sprawiedliwości w porozumieniu z Radą Wojewódzką utworzy sąd apelacyjny dla Województwa Śląskiego, wyznaczy jego siedzibę i wprowadzi w drodze rozporządzenia zmiany niemieckiej ustawy o ustroju sądownictwa i austriackiej ustawy o organizacji sądów oraz ustaw wprowadzających do tychże ustaw, potrzebne celem zupełnego odłączenia sądów od Niemiec i przystosowania ich ustroju do ustroju obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej.

O ile ustawa państwowa nic innego nie przepisze, przysługują:

1) Sądowi Apclacyjnemu, oznaczonemu w ustępie 1, kompetencje sądu apelacyjnego w Wrocławiu i sądu kameralnego w Berlinie w stosunku do ziem Śląska Pruskiego, oraz sądu apelacyjnego w Krakowie i Bernie w stosunku do ziem z Śląska Cieszyńskiego.

2) Sądowi Najwyższemu w Warszawie atrybucje sądu rzeszy niemieckiej w Lipsku jako instancji rewizyjnej i zażaleniowej z wyjątkiem spraw o przestępstwa, których akt oskarżenia nie kwalifikuje jako

zbrodnie. W sprawach tych będzie sąd apelacyjny, oznaczony w ustępie 1, właściwą instancją do rozstrzygnięcia zażaleń oraz rewizji wniesionych przeciwko uchwałom sądów okręgowych względnie wyrokom wydanym przez nie jako sądy pierwszej instancji.

3) Sądowi Najwyższemu w Warszawie atrybucje sądu najwyższego w Wiedniu w stosunku do ziem z Śląska Cieszyńskiego.

Ponieważ sądy należą do władz i urzędów cywilnych, o używaniu języka przy sądach czynnych na Śląsku, będzie stanowił Sejm Śląski (art. 4, l. 1), a przed uchwaleniem odpowiedniego prawa przez Sejm Rada Wojewódzka za zgodą wojewody (art. 29).

W miejsce sądu apelacyjnego (Oberlandesgericht) w Wrocławiu, sądu kameralnego w Berlinie i sądów apelacyjnych w Bernie i Krakowie otrzyma Śląsk własny sąd apelacyjny. Do jego właściwości będą należały sprawy, które były przekazane wymienionym sądom w Wrocławiu, Berlinie, Bernie i Krakowie i zażalenia i rewizje przeciwko wyrokom sądów okręgowych (Landgericht) w sprawach karnych. O ile jednak prokurator wniósł oskarżenie o zbrodnię, to znaczy o czyn karalny, za który jest dopuszczalna kara śmierci, domu karnego lub twierdzy ponad 5 lat, na zażalenia i rewizje będzie rozstrzygał Sąd Najwyższy w Warszawie. Ten sąd też przejmuje sprawy, dla których są właściwymi sąd rzeszy; w Lipsku i sąd kasacyjny w Wiedniu.

Zwrócić wypada uwagę na dekret w przedmiocie ustroju Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 1919 roku. Art. 3 tegoż dekretu opiewa: „Sąd Najwyższy jest władny, na ogólnem zgromadze-

niu wyjaśnić na wniosek Ministra Sprawiedliwości przepisy prawa obowiązującego wywołujące w praktyce wątpliwości lub stosowane rozbieżnie". To znaczy, że Sąd Najwyższy może przepisy prawne, które sądy różnie interpretują, na wniosek ministerstwa sprawiedliwości wyjaśnić z mocą obowiązującą. Przyczynia się to do zmniejszenia liczby drogich procesów i do ujednostajnienia wymiaru sprawiedliwości.

Art. 37.

Nadzór nad wszystkimi sądami zwyczajnymi przysługuje Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 38.

Mianowanie urzędników wymiaru sprawiedliwości dokonuje się na zasadach obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej, a to w pierwszych pięciu latach po wysłuchaniu wojewody.

Statut organiczny nie mówi wcale o adwokatach. Z tego można wnioskować, że prawa adwokatów reguluje także prawo polskie. Według prawa polskiego mogą adwokatami zostać także kobiety. Adwokatem może zostać, kto ukończył średni zakład naukowy (gimnazjum itp.), studjował 3 lata, zdał egzamin teoretyczny, potem pracował w sądach 2 lata i zdał egzamin przy sądzie, później pracował 2 lata u adwokatów i zdał egzamin na adwokata. Kandydaci na sędziów pracują przez 4 lata w sądzie. Sędziów i adwokatów, którzy zdali egzamina pruskie lub austriackie, może Polska przejąć.

'Art. 39.

Ustawa śląska ustanowi w miejsce sądów niemieckich i pruskich a względnie austriackich, które nie są sądami zwyczajnymi, sądy administracyjne z właściwością aż do ujednostajnienia danego prawodawstwa dla całej Polski.

Celem bezwzględnego utworzenia śląskiego trybunału administracyjnego wyda Tymczasowa Rada Wojewódzka stosowne przepisy przejściowe.

Artykuły 36, 37, 38, dotyczą sądów zwyczajnych, to znaczy tych sądów, dla których są obecnie lub były najwyższą instancją sąd rzeszy niemieckiej w Lipsku względnie najwyższy sąd austriacki w Wiedniu. Wszelkie inne sądy są sądami niezwykłymi. Jako przykład przytoczyć można wydział powiatowy, wydział regencji, najwyższy sąd administracyjny w Berlinie, sądy ustawodawstwa socjalnego itd.

Sejm Śląski w miejsce tych sądów utworzy sądy osobne dla Województwa Śląskiego, a Tymczasowa Rada Wojewódzka ma wydać przepisy przejściowe celem utworzenia najwyższego trybunału administracyjnego.

Województwo Śląskie będzie miało tymczasem własne sądy administracyjne, nad którymi nadzór będzie miała wyznaczona przez Sejm Śląski władza.

VI. Przepisy końcowe.

'Art. 40.

Od chwili przyznania Polsce Śląska Cieszyńskiego aż do objęcia kraju przez Polskę na Górnym Ślą-

sku, rządzić będzie na Śląsku Cieszyńskim Komisją tymczasowa, złożona z komisarza rządowego, z jego zastępcy i 5 członków, mianowanych przez Radę Ministrów. Komisarza i jego zastępcę mianuje Naczelnik Państwa na wniosek Rady Ministrów.

Od chwili przejęcia władzy na Górnym Śląsku przez Rzeczpospolitą obejmą zarząd administracyjny województwa śląskiego zamianowani na wniosek Rady Ministrów przez Naczelnika Państwa wojewoda i jego zastępcę i Tymczasowa Rada Wojewódzka, złożona z 20 członków, mianowanych przez Radę Ministrów. Z tych 20 członków pochodzić będą $\frac{3}{4}$ z Górnego Śląska a $\frac{1}{4}$ z Śląska Cieszyńskiego. Mianowanie nastąpi na wniosek wojewody z uwzględnieniem miejscowych potrzeb administracyjnych, gospodarczych i narodowościowych tak polskich jak i niemieckich.

Czynność Tymczasowej Rady Wojewódzkiej ustaje z chwilą ukonstytuowania się Rady Wojewódzkiej, co nastąpić winno najpóźniej w 2 tygodnie po zebraniu się Sejmu Śląskiego.

Tymczasowa Rada Wojewódzka będzie miała funkcje bardzo ważne, ponieważ będzie musiała poczynić pierwsze kroki do ukształtowania administracji.

(Ustawa Konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920, zawierająca statut organiczny Województwa Śląskiego nie jest w chwili obecnej próżną tylko obietnicą, albo projektem przyszłości. Już obecnie bowiem rozpoczęła się realizacja i wprowadzanie w życie projektowanego Województwa Śląskiego, a mianowicie na terytorjum Księstwa Cieszyńskiego, która przypadło Polsce. Rada ambasado-

rów w Paryżu rozstrzygnęła bowiem w lipcu 1920 r. spór polsko-czeski, rozdzielając Księstwo Cieszyńskie między Czechów i Polaków. Terytorjum, które przypadło Polsce, obejmuje cały powiat polityczny Bielsko, miasto autonomiczne Bielsko, pięć gmin powiatu frysztackiego, 15 gmin powiatu cieszyńskiego z miastem Cieszynem. Rząd polski nie objął tego terytorjum w swój bezpośredni zarząd ani też nie przydzielił do Małopolski.

Trzymając się ściśle powyższej ustawy konstytucyjnej, w myśl której będzie rządziła od chwili przyznania Polsce Śląska Cieszyńskiego aż do objęcia przez Polskę Górnego Śląska Komisja tymczasowa, złożona z Komisarza rządowego, z jego zastępcy i z 5 mianowanych członków, zamianował Naczelnik Państwa zaraz po objęciu tego terytorjum przez Polskę Komisarza rządowego Śląska Cieszyńskiego w osobie p. Zygmunta Żurawskiego, dalej zastępcę Komisarza i owych pięciu członków. Przy mianowaniu tych członków uwzględnił życzenie stronnictw politycznych zarówno polskich jak i niemieckich.

Komisarz rządu i tymczasowa komisja objęła już rządy w Cieszynie w zakresie przewidzianym powyższą ustawą konstytucyjną i będzie rządziła samorządnie aż do chwili zamianowania wojewody i Tymczasowej Rady Wojewódzkiej czyli aż do złączenia się z Górnym Śląskiem. W odniesieniu do tego terytorjum będą aż do powyżej określonej chwili przysługiwały, wszystkie prawa należne w myśl statutu województwa komisarzowi rządu w Cieszynie, a prawa przysługujące Tymczasowej Radzie Wojewódzkiej Tymczasowej Komisji rządowej w Cieszynie.

Od chwili przejęcia władzy przez państwo polskie na Górnym Śląsku obejmą tam władzę wojewoda i Tymczasowa Rada Wojewódzka.

‘Aż do ustalenia nowych granic administracyjnych poszczególnych powiatów będą funkcjonowały na Śląsku Cieszyńskim następujące władze polityczne i instancje: starostwo powiatowe w Cieszynie, w Bielsku i urząd burmistrzowski w Bielsku.

Wszystkie te urzędy podlegają Komisarzowi rządu i tymczasowej Komisji rządowej.

Na Śląsku Cieszyńskim obowiązują dotąd ustawy b. państwa austriackiego z nielicznymi zmianami zaprowadzonymi przez Radę Narodową i Komisję Międzynarodową w Cieszynie.

Ustrój władz i ustawodawstwo będzie w zasadzie niezmienione aż do chwili złączenia się definitywnie z Górnym Śląskiem. Wtedy dopiero nastąpi drogą ewolucji powolna zmiana i dostosowanie się do reszty województwa. Nastąpi to jednak z uwzględnieniem miejscowych potrzeb administracyjnych, gospodarczych i narodowościowych w ten sposób, by ludność nie doznała żadnej szkody.

Napisał Dr. Dąbrowski z Cieszyna).

Art. 41.

W ciągu pierwszych 10 lat od chwili objęcia Śląska przez Polskę nominacja wszystkich urzędników, których nie mianują lub nie wybierają władze lub instytucje śląskie, nie może nastąpić bez wysłuchania wojewody.

Art. 38 dotyczy mianowania sędziów, art. 25 mianowania wojewody i jego zastępcy, art. 33 mianowanie wyższych urzędników administracji państwowej przy województwie, art. 26 mianowania urzędników władz państwowych podlegających wojewodzie. Wszystkich innych urzędników

państwowych na Śląsku na przeciąg 10 lat nie wolno mianować bez wysłuchania wojewody, to znaczy urzędników kolejowych, przy poczcie, celnych, przy państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych itd. Przepis ten dano, by uwzględnić można jak najdalej życzenia ludności śląskiej i by urzędników, którzy pochodzą z Górnego Śląska nie ominięto.

Oprócz tego są jeszcze urzędnicy, których mianują lub wybierają samodzielnie władze śląskie. Są to urzędnicy administracji komunalnej, o których mianowaniu lub wyborze będzie stanowił Sejm Śląski.

Art. 42.

Niniejsza ustawa konstytucyjna uchyla wszelkie dotychczasowe przepisy, sprzeczne z jej postanowieniami.

Art. 43.

Wykonanie niniejszej uchwały należy do Prezydenta Ministrów.

Art. 44.

Ustawa, zmieniająca niniejszą ustawę konstytucyjną a ograniczająca prawa ustawodawstwa lub samorządu śląskiego (art. 1, 4—12, 13—33, 36—42 i 44) wymagać będzie zgody Sejmu Śląskiego.

Na mocy tego artykułu może Sejm Polski prawa Województwa Śląskiego rozszerzyć, ścieśnić je atoli może tylko za zgodą Sejmu Śląskiego. Dlatego każda zmiana statutu organicz-

nego może nastąpić tylko równobrzmiącą uchwałą Sejmu Polskiego i Śląskiego, o ileby ograniczała prawa Województwa Śląskiego.

Art. 45.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem objęcia województwa śląskiego przez Rzeczpospolitą Polską.

Spis rzeczy.

	Str.
słowo wstępne	3
I. Przepisy ogólne	5
II. Kompetencje ustawodawstwa i samorządu śląskiego	10
III. O Sejmie i ustawodawstwie śląskim	35
IV. Władze administracyjne Województwa Śląskiego	46
V. Sądy	54
VI. Przepisy końcowe	57

E * 414544

494

KSIĘGARNIA

ANTYKWARIAT

KSIĘGARNIA

ANTYKWARIAT

E * 414544

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

494

XXXXXXXXXX - - XXXXXXXXXXXX

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

2405 S

001=002405=00=0

... KLASZARIE